

6

TOPLUMSAL EŞİTLİK KÜLTÜRÜNE ETKİSİ AÇISINDAN TÜRKİYE’DE KADIN İSTİHDAMI

Hilal MERTSOY¹

Prof. Dr. Kamil Ufuk BİLGİN²

GİRİŞ

Bu çalışmada, toplumsal eşitlik kültürüne etkisi açısından kadın istihdamı genel olarak ve Türkiye’deki gelişmeler açısından incelenmiştir. Toplumsal eşitlik kültüründe kadının yeri açıklanmış ve kadın istihdamı sorunları üzerinde durulmuştur. Kadın istihdamındaki sorunlara ilişkin en önemli çözümün “*esnek istihdam*” olabileceği, *iş-yaşam dengesi* ve *iş-aile dengesi* kurulması açısından güven-çeli esnek istihdamın sağlanması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Kadının ‘*Çalışma Süreleri Açısından*’, ‘*Çalışma Yeri Açısından*’ ve çeşitli açılardan esnek istihdam uygulamaları açıklanmış ve AB Ülke örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Türkiye’deki araştırmalarda kadının esnek istihdamının iş-yaşam ve iş-aile dengesini sağlama-sına olumlu katkıda bulunabileceğine ve toplumsal rolleri gereği bir eş ve bir anne olarak kendine daha fazla vakit ayırabileceğine dair çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı ve özgünlüğü, kadının esnek istihdamı sayesinde toplumsal eşitlik kültürüne olumlu etkisi olabileceği konusundaki alanyazına katkı sağlamaktır.

Toplumsal Eşitlik ve Türkiye’deki Gelişmeler

Toplumsal eşitlik kavram olarak, bir ülkedeki toplum üyelerinin birçok açıdan aynı statüye sahip olması olarak tanımlanabilir (Akkaş, 2019). Bu tanım gereği, yasalar önünde erkek ve kadınların eşit haklara sahip olmalarını ve toplumsal mal ve hizmetlere eşit seviyede erişmelerini içerir. Toplumun özgür bir üyesi olarak

¹ Uzman kadın personel, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, ORCID:0000-0002-0485-3196, hilal.taskin@taek.gov.tr.

² Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ORCID:0000-0001-5715-5466, kamil.bilgin@hbv.edu.tr

KAYNAKÇA

- AKKAŞ, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, *Ekev Akademi Dergisi*, ICOAEF Özel Sayısı, s.97-118, Erişim: 01.10.2020 http://www.ekevakademi.org/Makaleler/132721677_05%20Ibrahim%20AKKAS.pdf.
- ANONİM (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yayını, Ankara.
- AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE DELEGASYONU (2020). Kadın-Erkek Eşitliği 2018 Raporu, Erişim:03.10.2020, https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2018-03/EU%20factsheet%20on%20gender%20equality_BC.pdf
- AVRUPA KOMİSYONU (2020). *İş-Yaşam Dengesi Direktifi*, Erişim: 03.10.2020. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en>.
- AVRUPA SOSYAL ŞARTI (2006). 27/9/2006 tarihli ve 5547 sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti tarafından gözden geçirilmiş şekliyle onaylanması uygun bulunan Milletlerarası Andlaşma; 9.04.2007 tarih ve 26488 sayılı R.Gz.
- AYDOĞDU, C. (2012). *Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Türkiye'de Esnek Çalışma ve Kadın İstihdamına Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.
- AYTAÇ, S. (2000). "Çalışma Yaşamında Kadın ve Kariyer Sorunu", *Nusret EKİN'e Armağan*, TÜHİS Yay. s.905-914.
- BAŞAK, S. ve ÖZTAŞ, N. (2010). "Güven Ağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.12, S.1, s.27-56.
- BAŞKAN, R. (1999). "Çalışma Barışı ve Esneklik Tartışmalarında Farklı Bir Yaklaşım", *MESS Mercek Dergisi*, Esneklik Özel Sayısı, S.15, s.33-46
- BERBER M. ve ESER B. Y. (2008). "Türkiye'de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz", *İş-Güç İnsan Kaynakları ve Endüstri İlişkileri Dergisi*, C.10, S.2. s.1-16
- BİLGİN, K. U. (2000). "Özürülülerin İstihdamı", *Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C.5, S.4, s.21-38
- BOLAT, T., SEYMEN, O.A., BOLAT, O.İ. (2006). "Örgütlerde Esnek Çalışma Uygulamaları", *Gazi Üni.İİBF Dergisi*, C.8, S.1, s.1-30.
- BUDAK, G., DOĞAN, H. Z; HARLAK, H. (1991). "Çalışan Kadınların Sorunları: Bir Toplumsal Değişme Araştırması", *Aile ve Toplum Dergisi*, C.1, S.1, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198059>; Erişim:03.10.2020.
- CENTEL, T. (1999). "Esneklik Uygulamaları ve Türkiye", *MESS Mercek Dergisi*, Esneklik Özel Sayısı, s.23-35.
- CIVAN, O. E. (2017). "İş Sağlığı ve Güvenliğinde Özel Politika Gerektiren Gruplar", *Ankara Barosu Dergisi*, 2017/4, s.203-290.
- ÇARIKÇI H. İ., OKSAY A., ÇİFTÇİ, M. ve DERYA, S. (2010). "İş-Aile Yaşam Çatışması: Türkiye'de Kadın Yöneticiler Üzerine Bir Uygulama", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2, S.2, s.53-65.
- DEMİRCİOĞLU, M. ve ENGİN, M. (2002). *Dünyada ve Türkiye'de Esnek Çalışma*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2002-52, Mega Ajans, İstanbul.
- DEMİREL, S. (2007). "Toplumsal cinsiyet." Ed. L. Taşkın, *Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği*, s.29-34, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara.
- DÖKMEN, Z. Y. (2012). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- DUXBURY L. ve HIGGINS C. (2001). 'Work-Life Balance in the New Millennium: Where Are We? Where Do We Need to Go?', Canadian Policy Research Networks (CPRN).
- DUXBURY, L. ve HIGGINS, C. (2003). 'Where To Work in Canada? An Examination of Regional Differences in Work Life Practices', Canadian Policy Research Networks (CPRN).
- EĞİTİM-SEN (2005). "Çalışma Yaşamında Kadın", Erişim: 03.10.2020, <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma-Ya%C5%9Fam%C4%B1nda-Kad%C4%B1n.pdf>

- EKİN, N. (1999). "Esneklik Çağı", *MESS Mercek Dergisi*, Esneklik Özel Sayısı, s.6-16.
- ERDUT, Z. (2000). "Avrupa Birliği'nde İstihdam Politikası ve Türkiye", *Yeni Türkiye*, AB Özel Sayısı 2, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, Sayı:36.
- ERDUT, T. (1994). Yeni Teknolojilerin İş İlişkileri Üzerindeki Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- EROĞLU, F. (2011). Anayasalarda Toplumsal Cinsiyet ve Kadınlarla İlgili Hükümler, TBMM Araştırma Merkezi, https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/toplumsal_cinsiyet_kadin.pdf Erişim: 01.10.2020.
- EYRENCİ, Ö. ve BAKIRCI, K. (2000). *Dünyada ve Türkiye'de Evde Çalışma ve Eve İş Verme*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, No:2000-32.
- EYRENCİ, Ö. (2003). "4857 Sayılı Yeni İş Kanunu", *İşveren Dergisi*, Temmuz Sayısı, s.35-51.
- EUROPEAN Institute for Gender Equality (2020). *Gender Equality Index 2020: work in a digital World*, <https://eige.europa.eu/news/gender-equality-index-2020-work-digital-world>; Retrived: 03.10.2020.
- EUROPEAN Institute for Gender Equality (2019). "Comparing Scores for 2019", *Gender Equality Index*, Retrived: 03.10.2020, <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/compare-countries>.
- EUROSTAT (2018). "20-64 yaş grubunda kısa çalışma oranları", Part-time employment, 2018, Erişim:05.10.2020, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190621-1>
- FRIEDMAN, D. S., CHRISTENSEN, P. ve DEGROOT, J. (2001). 'İş ve Yaşam-Sıfır Toplamlı Oyunun Sonu', *İş ve Yaşam Dengesi -Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler*, MESS yayını, No.351, s.11-38.
- GREENHAUS J. H. ve BEUTELL N. J. (1985). "Sources of Conflict Between Work and Family Roles", *Academy of Management Review*, V.10, No.1, p.76-88.
- GÖKKAYA, V. B. (2014). Cam Tavan, Kadın ve Ekonomik Şiddet, *International Journal of Social Science*, No.26, p.371-383.
- HABLEMİTOĞLU, Ş. (1999). 'Part-Time Çalışma Kadınların İstihdamı İçin Neden Uygundur?', *Çalışma Ortamı Dergisi*, Kasım-Aralık, s.10-12.
- IPU Parline (2020). Global Data on Natinoal Parliaments <https://data.ipu.org/women-ranking?-month=9&year=2020> Erişim: 01.10.2020.
- HERMAN, A. (1999). "Future Work Trends and Challenges for Work in the 21st Century", *A Report of the United States Department of Labor*.
- HUECK, G. (1994). "Almanya'da Çalışma Sürelerinin Esnekleştirilmesine Yönelik Çalışmalar", Çalışma Hayatında Esneklik, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, İzmir.
- İKV (2000). Amsterdam Antlaşması-1997, <https://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf> ; Erişim:03.10.2020.
- KAPIZ, S. (2002). "İş-Aile Yaşam Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, C.4, S.3, s.139-153..
- KARADENİZ, O. (2004). "Evde Çalışanların Sosyal Güvenliği", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, S.23, s.25-42.
- KARAKOYUNLU, E. (1999). 'Esneklik', MESS Mercek Dergisi Esneklik Özel Sayısı, s.23-24.
- KSGM (2008). T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, Ankara. (KSGM, T.C.Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesine aktarılmıştır.)
- KIREL, Ç. (1999). "Esnek Çalışma Saatleri Uygulamalarında Cinsiyet, İş Tatmini ve İş Bağlılığı İlişkisi", *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, C.28, S.2, s.115-136.
- KORAY, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet" Eşitliği Politikaları", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S.2, s.13-53.
- KORKMAZ, A. ve KORKUT, G. (2012). "Türkiye'de Kadın İşgücüne Katılımın Belirleyicileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F.Dergisi*, C.17, S.2, s.41-65.
- KORKMAZ, H. (2014). "Yönetim Kademelerinde Kadına Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cam Tavan Sendromu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, S.5, s.1-14.

- KÜÇÜKKALAY, M. (1998), "Türkiye'de Planlı Dönemde Kadın Nüfusu ve Kadın İşgücü İstihdamındaki Gelişmeler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, S.3, s.35-44.
- RAGHURAM, S.; LONDON, M.; HOLT, L.H. (2001). "Flexible employment practices in Europe: country versus culture," *The International Journal of Human Resource Management*, V.12, No.5, p.738-753.
- MAYDELL, B. B. V. (2002). "Değişen Koşullarda Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Yeni Sistem Arayışları", (Çeviren: Meryem Koray), *2000'li Yıllarda Sosyal Güvenlik Sistemleri*, TÜSES Yayını, İstanbul.
- MARTENS M. F. J., NIJHUIS F. J. N., Van Boxtel M. P. J. ve Knottnerus J. A. (1999). "Flexible work schedules and mental and physical health. A study of a working population with nontraditional working hours", *Journal of Organizational Behavior*, V.20, p.35-46.
- OECD(2004). *Employment Outlook 2004*, <http://www.oecd.org/employment/emp/oecdemploymentoutlook2004.htm>
- Erişim: 03.10.2020.
- ÖZER, M. ve BİÇERLİ, K. (2003). "Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.1, s.55-86.
- ÖZER, M. ve BİÇERLİ, K. (2004). Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.1, s.55-85.
- ÖZTÜRKOĞLU, Y. (2013). "Tüm Yönleriyle Esnek Çalışma Modelleri", *Beykoz Akademi Dergisi*, C.1, S.1, s.109-129.
- PARLAK, Z. ve ÖZDEMİR, S. (2011). "Esneklik Kavramı ve Emek Piyasalarında Esneklik", *Sosyal Siyaset Konferansları*, İ.Ü. S.60, s.1-60.
- SANDOR, E. (2011). *European Company Survey 2009: Part-time Work in Europe*, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, Eurofound, Dublin.
- SAUVE, R. (2009). "Family Life and Work Life An Uneasy Balance", Ottawa, The Vanier Institute of the Family.
- SCHWARTZ, F. N. (2001). "Yönetici Kadınlar ve Yaşamın Yeni Olguları", *İş ve Yaşam Dengesi*, Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, MESS yayını, No.351, s.111-133.
- SCHWARTZ F. N. (2006). "Kadınlar: İş Yaşamının Kaçınılmaz Buyruğu", *İş Yaşamında Kadınlar*, Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, MESS yayını, No.494, s.161-185.
- SELAHOĞLU, A. (2002). "Gelişmiş Ülkelerde İstihdam Politikaları, Esneklik Arayışı ve Etkileri", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.4, s.33-63.
- SÜZEK, S. (2001). "İş Akdinin Türleri", *Mercek Dergisi*, MESS Yayını, s.17-35.
- TBMM (2013). "Her Alandaki Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri", *TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Raporu*, TBMM, Ankara.
- T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*, Ankara.
- T.C.Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). *Kamu Sektörü İstihdam Sayıları 2020*, Erişim:03.10.2020, <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/>
- T.C.Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> Erişim:03.10.2020.
- T.C. İş Kanunu (2003). 4857 sayılı İş Kanunu, 10.06.2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete.
- TİSK (1999). *Çalışma Hayatında Esneklik*, TİSK Yayını, No.190.
- TİSK (2001). *Avrupa'da Esneklik Uygulamaları: Çalışan Bir Avrupa Yaratılması*, TİSK Yayını, No.204.
- TOKOL, A. (1992). *Avrupa Topluluğunda Part-time Çalışma*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Yayın No:69.
- TOKSÖZ, G. (2007). "Türkiye'de Kadın İstihdam Durumu Raporu", *ILO*, Ankara.
- TOMBUL, İ. H. (2007). "Esnek ve Düzensiz Bir İstihdam Modeliyle Çalışanların ve Ailelerinin Huzurlu ve Güvenli bir Yaşam Kurmalarının Önüne Set Çekilmiştir", *Sivil Toplum Dergisi*, C.19, S.5, s.152-153.

- TUNCAY, C. (1995). 'Değişim, Esneklik ve Türkiye İçin Çözüm Önerileri', *MESS Mercek Dergisi*, Esneklik Özel Sayısı, S.15
- TÜİK (2020). Erişim:03.10.2020, www.tuik.gov.tr
- URHAN, C. ve YÜCEL, G. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Yolunda "Kadın İşgücü", Erişim:3.10.2020. http://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKBBakis_SKYolundaKadinIsgucu.pdf,
- UTMA, S. (2019). Kadına Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cam Tavan Sendromu, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, C.11, S.1, s.44-58.
- ÜNAL, A. (2005). "Avrupa'da Kısmi Çalışma ve Uygulamanın Genel Özellikleri", *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C.8, S.1, s.112.
- WHO (1998). "The World Health Report 1998 – Life in the 21st century: A vision for all", *World Health Organization* Geneva, Switzerland, <http://www.who.int/whr/1998/en/>, Retrieved:03.10.2020.
- YAVUZ, A (1995). *Esnek Çalışma ve Endüstri İlişkilerine Etkisi*, Kamu-İş yayını, Ankara.
- YAVUZ, A (2000). "Çalışma Hayatında Esneklik ve Türkiye İçin Öneriler", *TÜHİS Yayınları* (Prof. Dr. N.Ekin'e Armağan), No. 38, s.70.
- YÜKSEK İ. (2005). 'İş-Aile Çatışmasının Kariyer Tatmini, İş Tatmini ve İş Davranışları ile İlişkisi', *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt.19, S.2, s.301-314.
- ZENGİNGÖNÜL, O. (2003). "Sosyal Politika-Esnek Çalışma Biçimleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.5, S.4, s.157-171. ***